
Jaz između očekivanja i stvarnosti

Datum

feb. '15.

08.

EU ima velike aspiracije u internacionalnoj areni i mnogo toga želi da postigne, ali su njene mogućnosti i instrumenti spoljne politike kojima raspolaže veoma ograničeni i u nemogućnosti da zadovolje ove težnje.

Prošlo je nešto više od 20 godina od kada je Kristofer Hil napisao uticajni članak u kome je analizirao ulogu Evropske unije, tada još uvek Evropske zajednice, na međunarodnom planu i kada je kao glavni problem identifikovao takozvani jaz između njenih mogućnosti i očekivanja (capability-expectations gap).

Drugim rečima, EU ima velike aspiracije u internacionalnoj areni i mnogo toga želi da postigne, ali su njene mogućnosti i instrumenti spoljne politike kojima raspolaže veoma ograničeni i u nemogućnosti da zadovolje ove težnje. Iako se ovaj jaz brojnim izmenama osnivačkih ugovora i uvođenjem novih institucija i procedura od tada smanjivao, i dalje postoji značajna razlika između onoga što EU hoće i onoga što zapravo može da postigne.

Poslednjom revizijom, Lisabonskim ugovorom iz 2009. godine, učinjen je dodatni korak da se evropska zajednička spoljna i bezbednosna politika (CFSP) osnaži te da se prisustvo EU na međunarodnoj sceni ojača. Jedna od izmena, u članu 11. Lisabonskog ugovora, podrazumeva i obavezu da sve zemlje članice postepeno dostižu sve veći nivo uskladenosti svojih spoljnih politika. Ova obaveza odnosi se i na zemlje kandidate za članstvo u EU, a u toku procesa pristupanja o spoljnoj i bezbednosnoj politici pregovara se u okviru poglavlja 31.

Tako i kada je reč o zapadnom Balkanu, gde su sve zemlje u nekoj od faza pristupanja i makar načelno opredeljenje za članstvo u EU, postoji obaveza da se postepeno postigne harmonizacija spoljnih politika pojedinačnih država sa evropskim kursom. Ovde se pre svega misli na podržavanje odluka i deklaracija Saveta ministara EU, a nivo harmonizacije zavisi od zemlje do zemlje. Tako su na primer, u 2014. godini, Albanija i Crna Gora postigle potpunu harmonizaciju podržavši svih 45 akata koje je usvojio Savet. Sa druge strane, Srbija je svoju spoljnu politiku uskladila na nivou od 62%, prvenstveno zbog nepodržavanja politike EU prema krizi u Ukrajini i odbijanju da uvede sankcije Rusiji. Iako je u ovom stadijumu pristupanja ovakav stav Srbije još uvek donekle prihvatljiv, uprkos tome što nailazi na kritike iz Brisela, na duži rok Srbija će morati da se jasno opredeli na međunarodnom planu. U tom cilju, Srbija će morati da preispita svoju politiku balansiranja i da što pre utvrdi kurs spoljne politike u skladu sa svojim strateškim ciljevima i dugoročnim interesima. Međutim, budući da Srbija još uvek nema usvojenu Strategiju spoljne politike, teško je identifikovati prioritete Srbije na spoljnopolitičkom planu budući da se oni menjaju u skladu sa dnevopolitičkim potrebama Vlade. Poseban problem za Srbiju predstavljaće i obaveza da uskladi svoj vizni režim sa režimom EU, što podrazumeva vođenje iste vizne politike prema trećim zemljama u doglednom periodu. Ovo znači da će vize morati da budu uvedene svim državama od kojih i članice EU zahtevaju vize, između ostalog i Rusiji.

Kada je reč o zajedničkoj bezbednosnoj i odbrambenoj politici EU (CSDP), koja je usmerena na razvijanje civilnih i vojnih kapaciteta u cilju sprečavanja konflikata i kriznog menadžmenta, od država kandidata se očekuje da postepeno preuzimaju obaveze i doprinose očuvanju mira kroz učestvovanje u misijama EU. Kada se radi o Srbiji, pored toga što ima svoje snage prisutne u mirovnim misijama Ujedinjenih nacija, Vojska Srbije učestvuje i u misijama EU, prvenstveno u Africi. Angažman Srbije je, relativno skroman ali u skladu sa ograničenim resursima, pozitivno ocenjen od strane Evropske komisije. Međutim, kada je reč o civilnoj komponenti za učestvovanje u misijama, postoje brojne prepreke u domaćim zakonodavnim i institucionalnim okvirima tako da, sem pripadnika vojske i policije, Srbija do sada nije poslala nijednog civila u mirovne misije.[1]

Odgovornost za neusklađenost spoljne politike Srbije sa evropskom svakako treba tražiti na strani srpske Vlade. Međutim, treba skrenuti pažnju i na to da politika proširenja EU, posebno nakon formiranja nove Evropske komisije, ne daje dovoljno podsticaja državama kandidatima da se dodatno potrudu u ovom pravcu. Naime, novi predsednik EK, Žan Klod Junker, najavio je da u sledećih pet godina EU sigurno neće primati nove članice. Budući da bi troškovi usklađivanja spoljne politike Srbije u ovom trenutku bili veliki, posebno ako se uzme ekonomski aspekt odnosa sa Rusijom, a da je eventualna korist od članstva još uvek na dugačkom štapu, jednostavnom cost/benefit analizom dolazi se do zaključka da je jedina racionalna opcija pokušavati da se što duže balansira. Dodatno, novi sastav EK ukinuo je Generalni direktorat (DG) za proširenje a umesto njega uspostavljen je DG za politiku susedstva i pregovore o proširenju. Iako je razlika možda samo na semantičkom nivou, poruka koja se šalje zemljama kandidatima je ta da je fokus ovog sastava EK na pregovorima, te da

evropska budućnost zapadnog Balkana i nije toliko blizu.

Autor: Bojan Elek, istraživač BCBP-a

[1] Za više o temi civilnih kapaciteta Srbije za učestvovanje u misijima videti ovde.